

FIDELIO

Judith Vindevogel over hoe ze Beethovens opera adapteerde voor kinderen

Na *Prinses Turandot* maken WALPURGIS en HETPALEIS met *Fidelio* hun tweede sprookjesopera voor kinderen. *Fidelio* is gebaseerd op Beethovens enige opera en gaat over de bevrijding van Florestan, voor regisseuse Judith Vindevogel een bekende volkszanger, wiens liedjes de mensen doen dromen van een betere wereld waarin verbondenheid, liefde en verbeelding centraal staan. Met zijn liedjes vormt Florestan een bedreiging voor de tiran Pizarro, die hem daarom gevangenneemt. Florestans geliefde Leonore vreest voor zijn leven en probeert, verkleed als de jongen 'Fidelio', om in de gevangenis van Pizarro binnen te dringen. Met de hulp van gevangenisbewaker Rocco en diens dochter Marcelline zal zij er uiteindelijk in slagen om Florestan te bevrijden.

Was het evident om na *Prinses Turandot* een nieuwe sprookjesopera te maken?

Ik moet toegeven dat het succes van *Prinses Turandot* voor extra druk zorgde, maar tegelijk wou ik graag opnieuw een grimmige sprookjesopera maken in een gelijkaardige setting, met de kinderen dichtbij de spelers. Aanvankelijk was het de bedoeling om terug met een verteller te werken, maar na de audities heb ik gekozen voor drie klassiek geschoolde zangers. Vanuit theateraal oogpunt een gewaagde keuze, maar ik vond het wel een spannend idee om een stuk te schrijven waarin bijna alle teksten gezongen worden.

Waarom *Fidelio*?

Ik voel me erg betrokken bij wat er in de samenleving gebeurt. De laatste jaren treedt er een zichtbare verharding op en dat lijkt me behoorlijk zorgwekkend. Daarom erg blij dat er burgerinitiatieven ontstaan, zoals Hart Boven Hard/Tout Autre Chose. Het is hoopgevend dat burgers zich - los van de sector, het milieu of de taalgemeenschap waartoe ze behoren - verenigen, hun stem laten horen en concrete alternatieven voorstellen. Onrecht bestaat helaas nog altijd, overal ter wereld, en soms moet je de moed hebben om in actie te schieten als je wilt dat er iets verandert. *Fidelio* gaat voor mij over dat soort moed. Het is niet alleen een ode aan het huwelijk, maar vooral aan de liefde in de breedst mogelijke betekenis van het woord. Daarom is het in mijn bewerking niet alleen Leonore die Florestan bevrijdt. Zij neemt weliswaar het initiatief, maar ze wordt onmiddellijk geholpen door Marcelline, Rocco én de toeschouwers.

Fidelio is een opera voor volwassenen. Hoe maak je zo'n opera toegankelijk voor kinderen?

Vooreerst heb ik het verhaal vereenvoudigd. Dat gaf mij de mogelijkheid om een aantal personages uit de originele opera te schrappen. Vervolgens heb ik de meest toegankelijke stukken uit de opera gehaald en dan geprobeerd om volledig *out of*

the box te denken in functie van het verhaal, de personages en de relaties tussen de personages. Zo heb ik van de bekende Goud-aria van Rocco een trio gemaakt en wordt de aria van Florestan gezongen door Leonore. Van die aria's heb ik alleen de muziek behouden en er een andere tekst voor geschreven. Ik heb Beethovens muziek dus als het ware gerecycleerd.

De rol van Florestan wordt gespeeld door de Antwerpse hiphopper Saïd Boumazoughe en een marionet, die gemaakt werd door Filip Peeters. Saïd is alleen te zien op film, als de knappe, energieke en charismatische Florestan van voor zijn gevangenschap. Met de marionet wilde ik zichtbaar maken wat er met een mens gebeurt als hij twee jaar lang in erbarmelijke omstandigheden moet zien te overleven. Als Florestan eindelijk vrijkomt, kan hij nog amper op zijn benen steunen, laat staan dat hij nog de kracht heeft om een aartsmoeilijke tenoraria te zingen (*lacht*).

Bij *Prinses Turandot* werden de teksten gezongen in de originele talen. *Fidelio* is oorspronkelijk een Duitse opera, maar wordt nu in het Nederlands en het Frans gezongen. Hoe ben je te werk gegaan voor de vertalingen?

Dramaturgisch gezien klopte het voor mij dat de prins en de prinses in *Prinses Turandot* in 'vreemde talen' zongen. Maar *Fidelio* is een 'sprookje' over mensen, en dus vond ik het belangrijk dat alles wat gezongen werd ook verstaan zou worden. Daarom moest ik bij het schrijven van het libretto met verschillende parameters rekening houden. Eerst en vooral mag een voorstelling voor jonge kinderen maximum 45 minuten duren. Binnen dat korte tijdsbestek moet je je personages een identiteit kunnen geven én de juiste woorden bij elkaar zoeken om een verhaal te vertellen dat niet banaal is en ook nog steek houdt. Ten tweede was ik gebonden aan het rijm, dat in een opera niet alleen een belangrijke muzikale functie heeft, maar ook de verstaanbaarheid vergroot. Ten derde - en dat weet ik maar al te goed omdat ik zelf ook zangeres ben - is het ontzettend belangrijk dat de prosodie (de klemtonen en de intonatie bij het spreken) en de frasering (de muzikale articulatie, het ritme, de accenten) goed op elkaar afgestemd zijn. Tijdens het schrijven had ik deze drie verschillende parameters voortdurend in het achterhoofd. Voor het Franstalige libretto ben ik samen met Lorenzo Caròla, medevertaler van *Prinses Turandot* en zelf ook zanger, vertrokken vanuit een eerste 'ruwe' Nederlandstalige versie.

Hoe ben je op zoek gegaan naar de zangers?

Aanvankelijk wou ik alle opties open laten en heb ik heel breed gerekruteerd: voor de audities in Antwerpen en Parijs hebben we zowel acteurs met een goede zangstem uitgenodigd als zangers met podiumervaring. Iedereen kreeg vooraf de opdracht om een aria en een trio uit Beethovens opera voor te bereiden en een lied en een tekst naar keuze te brengen. Tijdens de audities werd het me al snel duidelijk dat ik alleen met stemmen van gelijke kwaliteit een specifiek fragment uit het Wunderbar-kwartet zou kunnen gebruiken, een fragment dat ik er absoluut in wilde. Toen was de keuze snel gemaakt om alleen met klassieke zangers te werken.

Hoe maak je van deze opera een toegankelijke operatheatervoorstelling?

De kinderen zitten mee in het decor en maken alles wat op de scène gebeurt van dichtbij mee. Heel direct, bijna intiem. Dat betekent dus dat je als zanger je zang- en speelstijl moet aanpassen. Zingen in een kleine setting is iets totaal anders dan zingen in een groot operahuis, waar je met je stem over een groot orkest heen moet geraken. Je zou die vergelijking kunnen doortrekken naar film: voor de camera ga je ook niet alles wat je denkt, voelt of zegt uitvergroten. Je houdt het klein. Een gedachte alleen is vaak al genoeg om de juiste gezichtsuitdrukking teweeg te brengen. Dat 'versoberen' is voor een zanger niet evident, omdat zingen een zeer grote fysieke inspanning vraagt. Veel zangers bouwen tijdens het zingen veel spanning op in hun armen, benen, handen, nek en ook in hun blik. Het spreekt vanzelf dat al die spanningen de manier van bewegen en kijken beïnvloeden. Stem en lichaam goed op elkaar afstemmen, vraagt zowel van de speler als van de regisseur veel geduld, maar helpt om opera toegankelijker en directer te maken. Ook een iets andere focus op het zingen zelf, kan een verschil maken. Focussen op de melodie en de stem is voor een zanger heel verleidelijk, maar het leidt af van de inhoud. Daarom vertrek ik met de zangers altijd vanuit het spreken en vanuit de taal.

De kinderen zitten mee in het decor en maken daardoor alles wat op scène gebeurt van dichtbij mee. Hoe belangrijk is dat nauwe fysieke contact met het publiek?

Ik kan het me eigenlijk niet voorstellen om een opera voor kinderen te maken zonder dat directe contact tussen publiek en spelers. Het wordt steeds belangrijker voor mij om het publiek deelgenoot te kunnen maken van de voorstelling. Van zodra de kinderen het theater binnenstappen, komen ze terecht in een andere wereld, in dit geval de gevangenis van Pizarro. In mijn verbeelding zijn de kinderen dan ook een beetje gevangenen. En al helemaal als ze er op het einde van de voorstelling mee voor zorgen dat Pizarro zelf in de gevangenis terecht komt. Ook het slotlied is een belangrijk moment waarbij de kinderen niet louter toeschouwer zijn, maar deelgenoot worden. En dan kom ik terug bij mijn stokpaardje: theater is een ritueel. Het is niet iets dat je van op een afstand consumeert, maar een gebeuren waaraan je medeplichtig bent.

Opgetekend door Linda Lovrovic